مەككىدە نازىل بولغان | سۈرە غاشىيە | 26 ئايەت

جۈمە نامىزىدا ئەئلا ۋە غاشىيە سۈرىلىرىنى ئوقۇش توغرىسىدا

يۇقىرىدا نۇئمان ئىبنى بەشىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ : پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھېيت ۋە جۈمە نامىزىدا سۈرە ئەئلا بىلەن سۈرە غاشىيەنى ئوقۇيتتى، دېگەنلىكىنى بايان قىلغان ئىدۇق.

بۇ ھەقتە ئىمام مالىك مۇنداق رىۋايەت قىلىدۇ: زەھھاك ئىبنى قەيس نۇئمان ئىبنى بەشىردىن: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام جۈمە نامىزىدا جۈمە سۈرىسى بىلەن قايسى سۈرىنى ئوقۇيتتى؟ دەپ سورىدى. ئۇ: غاشىيە سۈرىسىنى دەپ جاۋاب بەردى. بۇ ئەسەرنى ئەبۇ داۋۇد، نەسەئى، مۇسلىم ۋە ئىبنى ماجە قاتارلىقلارمۇ رىۋايەت قىلدى.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هَلۡ أَتَىٰكَ حَدِيثُ ٱلۡغَٰشِيَةِ (1) وُجُوهٌ يَوۡمَئِذٍ خَٰشِعَةٌ (2) عَامِلَةٌ نَّاصِبَةٌ (3) تَصۡلَىٰ نَارًا
حَامِيَةً (4) تُسۡقَىٰ مِنۡ عَيۡنٍ ءَانِيَةٍ (5) لَّيۡسَ لَهُمۡ طَعَامٌ إِلَّا مِن ضَرِيعٍ (6) لَّا يُسۡمِنُ وَلَا يُغۡنِي مِن
جُوعٍ (7)

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

(ئى مۇھەممەد!) ساڭا ھەقىقەتەن قىيامەتنىڭ خەۋىرى كەلدى [1]***. بۇ كۈندە نۇرغۇن ئادەملەر خار بولغۇچىدۇر*** [2]***. ئۇلار دۇنيادا گۇناھ قىلغۇچىلاردۇر، (ئاخىرەتتە) جاپا تارتقۇچىلاردۇر*** [3]***. ئۇلار ھارارىتى قاتتىق دوزاخقا كىرىدۇ*** [4]***. (سۇلىرى) قايناپ تۇرغان بۇلاقتىن سۇغىرىلىدۇ*** [5]***. ئۇلار ئۈچۈن زەرىدىن (يەنى بەد - بۇي، ئاچچىق تىكەندىن) باشقا يېمەكلىك بولمايدۇ*** [6]***. زەرى كىشىنى سەمرىتمەيدۇ، ئاچلىقنى پەسەيتمەيدۇ*** [7]

قىيامەت كۈنىنىڭ بايانى ۋە دوزاخ ئەھلىنىڭ بۇ كۈندىكى ئەھۋالى توغرىسىدا

ئىبنى ئاببास، قەتادە، ئىبنى زەيد قاتارلىقلار: ”غاشىيە“ قىيامەت كۈنىنىڭ ئىسىملىرىنىڭ بىرىدۇر، دەيدۇ. چۈنكى، ئۇ كۈن ھەممە ئىنسانلارنى ئۆز قورشاۋىغا ئالىدىغان بولۇپ ھەممىگە ئومۇمىيۈزلۈك كېلىدۇ. قەتادە اللە تائالانىڭ: ﴿**بۇ كۈندە نۇرغۇن ئادەملەر خار بولغۇچىدۇر**﴾ دېگەن ئايىتىنىڭ مەنىسى: ئۇ

www.munber.org

كۈندە نۇرغۇن يۈزلەر خاردۇر دېگەنلىكتۇر، دېدى. ئىبنى ئابباس بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: (ئۇ كۈندە نۇرغۇن يۈزلەر) قورقىدۇ، ئۇلارغا ئەمەللىرى ئەسقاتمايدۇ دېگەنلىكتۇر، دېدى.

﴿**ئۇلار دۇنيادا گۇناھ قىلغۇچىلاردۇر، (ئاخىرەتتە) جاپا تارتقۇچىلاردۇر**﴾ يەنى ئۇلار نۇرغۇن ئەمەللەرنى قىلىپ ئۆزلىرىنى چارچاتقان بولسىمۇ، قىيامەت كۈنى يەنىلا قىزىق ئوتقا كىرىدۇ. ھاپىز ئەبۇبەكرى بەرقانى ئەبۇئىمران جونىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ئۆمەر ئىبنى خەتتاب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ بىر راھىبنىڭ ئىبادەتخانىسىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ: ئى راھىب! دەپ چاقىرىغان، راھىب ئىبادەتخانىسىدىن بېشىنى چىقىرىپ ئۇنىڭغا قارىغاندا، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئۇ راھىبقا قاراپ يىغلاپ سالغان. ئۇ راھىب: ئى مۆمىنلەرنىڭ باشلىقى! نېمىگە يىغلايسەن؟ دېگەندە، ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ: مەن اللە تائالانىڭ كىتابىدىكى: ﴿**ئۇلار دۇنيادا گۇناھ قىلغۇچىلاردۇر، (ئاخىرەتتە) جاپا تارتقۇچىلاردۇر. ئۇلار ھارارىتى قاتتىق دوزاخقا كىرىدۇ**﴾ دېگەن ئايەتنى ئەسلەپ قالدىم ـ دە، شۇنىڭغا يىغلىدىم دەپ جاۋاب بەرگەن[1].

ئىمام بۇخارى ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ اللە تائالانىڭ: ﴿**ئۇلار دۇنيادا گۇناھ قىلغۇچىلاردۇر، (ئاخىرەتتە) جاپا تارتقۇچىلاردۇر**﴾ دېگەن ئايىتىدىن خرىستىئانلار كۆزدە تۇتۇلىدۇ، دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى. ئىكرىمە ۋە سۇددىلار بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئۇلار دۇنيادا گۇناھ ئىشلارنى قىلغۇچىلاردۇر، ئاخىرەتتە بولسا ئازاب ۋە ھالاكەتكە ئۇچراپ، دوزاختا چارچىغۇچىلاردۇر دېگەنلىكتۇر، دېدى.

﴿**ئۇلار ھارارىتى قاتتىق دوزاخقا كىرىدۇ**﴾ بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە ئىبنى ئابباس، ھەسەنبەسرى ۋە قەتادە قاتارلىقلار: ئۇلار ئوتى ناھايىتى قاتتىق قىزىق بولغان دوزاخقا كىرىدۇ، دېدى.

﴿**(سۇلىرى) قايناپ تۇرغان بۇلاقتىن سۇغىرىلىدۇ**﴾ بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ھەققىدە ئىبنى ئابباس، مۇجاھىد، ھەسەن بەسرى ۋە سۇددى قاتارلىقلار: ئۇلار قىزىقلىقى ۋە ھارارىتى ئەڭ يۇقىرى پەللىگە يەتكەن بولاقنىڭ سۈيىدىن سۇغىرىلىدۇ، دېدى.

﴿**ئۇلار ئۈچۈن زەرىدىن (يەنى بەد ـ بۇي، ئاچچىق تىكەندىن) باشقا يېمەكلىك بولمايدۇ**﴾ ئەلى ئىبنى ئەبۇ تەلھە ئىبنى ئابباسنىڭ: ئۇ ئوتتىن ياسالغان بىر دەرەختۇر، دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى. ئىبنى ئابباس، مۇجاھىد، ئىكرىمە، ئەبۇ جەۋزائى ۋە قاتادە قاتارلىقلار: ئۇ ”شۇبرۇق“ دەپ ئاتىلىدىغان دەرەخنىڭ دەل ئۆزىدۇر، دېدى. قەتادە: قۇرەيش قەۋمى بۇ دەرەخنى ئەتىياز پەسلىدە ”شۇبرۇق“ ياز پەسلىدە ”زەرى“ دەپ ئاتايدۇ، دېدى. ئىكرىمە: ئۇ بولسا تىكەنلىك، يەرگە چاپلىشىپ ئۆسىدىغان بىر ئۆسۈملۈكتۇر، دېدى.

ئىمام بۇخارى مۇجاھىدنىڭ: ”زەرى“ بولسا ”شۇبرۇق“ دەپ ئاتىلىدىغان بىر تۈرلۈك ئۆسۈملۈك بولۇپ، ھىجازلىقلار ئۇنى قۇرىغان چاغدا ”زەرى“ دەپ ئاتايدۇ، ئۇ زەھەرلىكتۇر، دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى. مۇئەممەر قەتادەنىڭ: ئۇ بولسا ئەسلىدە ”شۇبرۇق“ دەرىخى بولۇپ قۇرىغان ۋاقتىدا ”زەرى“ دەپ ئاتىلىدۇ، دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى. سەئىد قەتادەنىڭ اللە تائالانىڭ: ﴿**ئۇلار ئۈچۈن زەرىدىن (يەنى بەد ـ بۇي، ئاچچىق تىكەندىن) باشقا يېمەكلىك بولمايدۇ**﴾ دېگەن ئايىتىنىڭ مەنىسى: ئۇلارغا بېرىلىدىغان تاماقلاردەك ئەڭ ناچار، ئەڭ پاسكىنا تاماق يوقتۇر دېگەنلىكتۇر، دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلدى.

---

[1] يەنى ئۆمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ اللە تەئالانىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىمەن دەپ ئىبادەت قىلىپ ئۆزىنى چارچاتقان، لېكىن قىلغان ئىبادىتى اللە تەئالانىڭ كۆرسەت يولى ئارقىلىق بولمىغاچقا، دوزاخقا كىرىدىغان راھىبنىڭ ھالىغا قاراپ اللە تەئالانىڭ: ﴿**ئۇلار دۇنيادا گۇناھ قىلغۇچىلاردۇر، (ئاخىرەتتە) جاپا تارتقۇچىلاردۇر. ئۇلار ھارارىتى قاتتىق دوزاخقا كىرىدۇ**﴾ دېگەن ئايىتىنى ئەسلەپ يىغلىغان.

﴿**زەرى كىشىنى سەمرىتمەيدۇ، ئاچلىقنى پەسەيتمەيدۇ**﴾ يەنى ئۇ تاماق بىلەن قورساق تويمايدۇ ۋە ئاچلىق يوقالمايدۇ.

* * * * * * *

وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاعِمَةٌ ﴿٨﴾ لِّسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ ﴿٩﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿١٠﴾ لَّا تَسْمَعُ فِيهَا لَاغِيَةً ﴿١١﴾ فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ﴿١٢﴾ فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ ﴿١٣﴾ وَأَكْوَابٌ مَّوْضُوعَةٌ ﴿١٤﴾ وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ﴿١٥﴾ وَزَرَابِيُّ مَبْثُوثَةٌ ﴿١٦﴾

بۇ كۈنده نۇرغۇن كىشىلەر باركى، ئۇلار نېمەت بىلەن خۇشالدۇر﴿8﴾. بۇ دۇنيادا قىلغان (سەئيى ـ ئەمەللىرىدىن) مەمنۇندۇر﴿9﴾. ئۇلار ئالىي جەننەتتىدۇر﴿10﴾. ئۇ يەردە يامان سۆز ئاڭلىمايدۇ﴿11﴾. ئۇ يەردە بۇلاقلار ئېقىپ تۇرىدۇ﴿12﴾. ئۇ يەردە ئېگىز تەختلەر، قاتار تىزىلغان قەدەھلەر، رەت ـ رەت قويۇلغان ياستۇقلار، سېلىنغان ئېسىل بىساتلار بار﴿13 ـ 16﴾.

جەننەت ئەھلىنىڭ قىيامەت كۈندىكى ئەھۋالى توغرىسىدا

الله تائالا يۇقىرىدىكى ئايەتلەردە دوزاخ ئەھلىنىڭ قىيامەت كۈندىكى ئەھۋاللىرىنى بايان قىلغاندىن كېيىن، بۇ ئايەتلەردە جەننەت ئەھلىنىڭ قىيامەت كۈندىكى ئەھۋاللىرىدىن خەۋەر بېرىشكە باشلاپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**بۇ كۈنده نۇرغۇن كىشىلەر باركى، ئۇلار نېمەت بىلەن خۇشالدۇر**﴾ يەنى نۇرغۇن يۈزلەر قىيامەت كۈنىدە نېمەتتىن خۇشال بولغان قىياپەتتە بولىدۇ. بۇ نېمەتلەر ئۇلارنىڭ قىلغان ياخشى ئەمەللىرى ۋە كۆرسەتكەن تىرىشچانلىقلىرى ئارقىلىق قولغا كەلگەندۇر.

﴿**بۇ دۇنيادا قىلغان (سەئيى ـ ئەمەللىرىدىن) مەمنۇندۇر**﴾ سۇفيان بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئەمەللىرىدىن رازى بولغان هالدا بولىدۇ دېگەنلىكتۇر، دېدى.

﴿**ئۇلار ئالىي جەننەتتىدۇر**﴾ يەنى دەرىجىدىن يۇقىرى بولغان جەننەتنىڭ نۇرلۇق قەسىرلىرىدە خاتىرجەم هالدا بولىدۇ.

﴿**ئۇ يەردە يامان سۆز ئاڭلىمايدۇ**﴾ يەنى ئۇلار جەننەتتە پايدىسى يوق سۆزلەرنى ئاڭلىمايدۇ. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار جەننەتتە بىھۇدە سۆز ئاڭلىمايدۇ، پەقەت (پەرىشتىلەرنىڭ ئۇلارغا بەرگەن) سالامنىلا ئاڭلايدۇ﴾[1] ﴿بۇ ئۇلارنىڭ قىلغان ياخشى ئەمەللىرىنى مۇكاپاتلاش ئۈچۈندۇر. ئۇلار جەننەتتە بىھۇدە ۋە يالغان سۆزلەرنى ئاڭلىمايدۇ﴾[2].

﴿**ئۇ يەردە بۇلاقلار ئېقىپ تۇرىدۇ**﴾ يەنى ئۇنىڭدا ئېقىپ تۇرىدىغان نۇرغۇن دەريالار بار. بۇ ھەقتە ئىبنى ئەبۇھاتەم ئەبۇھۇرەيرەدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «جەننەتنىڭ دەريالىرى تۆپىلىكنىڭ ئاستىدىن (يەنە بىر رىۋايەتتە مىسك تېغىنىڭ ئاستىدىن) ئېتىلىپ چىقىدۇ».

﴿**ئۇ يەردە ئېگىز تەختلەر (بار)**﴾ يەنى جەننەتتە ھۆر ـ پەرىلەر ئۈستىدە ئولتۇرۇۋاتقان، يۇمشاق ۋە قاتمۇ ـ قات سېلىنغان كۆرپىلىرى بار ئېگىز كارىۋاتلار باردۇر. ئالىملار: الله تائالانىڭ يېقىن بەندىلىرى (يەنى جەننەتكە كىرگەنلەر) بۇ كارىۋاتلاردا ئولتۇرماقچى بولسا، ئۇلارنىڭ ئۈستىگە چىقىشى ئۈچۈن كارىۋاتلار پەسلىتىلىپ بېرىلىدۇ، دېدى.

---

(1) سۈرە مەريەم 62 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
(2) سۈرە ۋاقىئە 25، 26 ـ ئايەتلەر.

www.munber.org

﴿**قاتار تىزىلغان قەدەھلەر (بار)**﴾ يەنى ئىچىملىك ئىچىلىدىغان قەدەھلەر بار بولۇپ، جەننەت ئەھلىدىن قايسى بىرى ئىچىملىك ئىچمەكچى بولسا، ئۇ قەدەھلەر شۇ كىشىگە تەييار قىلىنىپ تۇرۇلىدۇ.

﴿**رەت ـ رەت قويۇلغان ياستۇقلار (بار)**﴾

﴿**سېلىنغان ئېسىل بىساتلار بار**﴾ يەنى ئۇ يەر ـ بۇ يەرلەردە سېلىنغان سېلىنچىلار بار بولۇپ، خالىغانلار ئۇنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرىدۇ.

* * * * * * *

أَفَلَا يَنظُرُونَ إِلَى ٱلْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ﴿١٧﴾ وَإِلَى ٱلسَّمَآءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ﴿١٨﴾ وَإِلَى ٱلْجِبَالِ
كَيْفَ نُصِبَتْ ﴿١٩﴾ وَإِلَى ٱلْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ﴿٢٠﴾ فَذَكِّرْ إِنَّمَآ أَنتَ مُذَكِّرٌ ﴿٢١﴾ لَّسْتَ عَلَيْهِم
بِمُصَيْطِرٍ ﴿٢٢﴾ إِلَّا مَن تَوَلَّىٰ وَكَفَرَ ﴿٢٣﴾ فَيُعَذِّبُهُ ٱللَّهُ ٱلْعَذَابَ ٱلْأَكْبَرَ ﴿٢٤﴾ إِنَّ إِلَيْنَآ إِيَابَهُمْ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ إِنَّ
عَلَيْنَا حِسَابَهُم ﴿٢٦﴾

ئۇلار قارىمامدۇكى، تۆگىلەر قانداق يارىتىلدى[17]. ئاسمان قانداق ئېگىز قىلىندى[18]. تاغلار قانداق تۇرغۇزۇلدى[19]. زېمىن قانداق يېيىتىلدى[20]. سەن (ئۇلارغا) ۋەز ـ نەسىھەت قىلغىن، سەن پەقەت (ئۇلارغا) ۋەز ـ نەسىھەت قىلغۇچىسەن[21]. سەن ئۇلارغا مۇسەللەت (يەنى ئۇلارنى ئىمانغا مەجبۇرلىغۇچى) ئەمەسسەن[22]. لېكىن كىمكى (ۋەز ـ نەسىھەتتىن) يۈز ئۆرۈپ (اللەنى) ئىنكار قىلىدىكەن[23]. اللە ئۇنى قاتتىق ئازابلايدۇ[24]. ئۇلار (ئۆلگەندىن كېيىن) ھەقىقەتەن بىزنىڭ دەرگاھىمىزغا قايتىدۇ[25]. ئاندىن ئۇلاردىن ھېساب ئېلىشقا بىز مەسئۇلمىز[26].

تۆگىلەرنىڭ، تاغلارنىڭ ۋە ئاسمان ـ زېمىننىڭ يارىتىلىشى ئۈستىدە پىكىر يۈرگۈزۈشكە تەرغىب قىلىش توغرىسىدا

اللە تائالا بەندىلىرىنى ئۆزىنىڭ قۇدرىتىگە ۋە كاتتىلىقىغا دالالەت قىلىدىغان مەخلۇقاتلىرىغا قاراپ پىكىر يۈرگۈزۈشكە بۇيرۇپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**ئۇلار قارىمامدۇكى، تۆگىلەر قانداق يارىتىلدى**﴾ چۈنكى، تۆگە ئاجايىب بىر ھايۋان بولۇپ، ئۇنىڭ تەن قۇرۇلۇشىمۇ ئۆزگىچىدۇر. گەرچە ئۇ ناھايىتى كۈچلۈك، تەن قۇرۇلۇشى ناھايىتى ھەيۋەتلىك بولغىنىغا قارىماي ئۈستىگە ئېغىر يۈكلەرنى ئارتقىلى قويىدۇ ۋە (بۇ يۈكلەرنى يىراق ـ يىراقلارغا توشۇشتا) ئۆزىنى باشقۇرىدىغان ئاجىز بىر ئادەمگە بويسۇنىدۇ. تۆگىنىڭ يۇڭىدىن پايدىلىنىلىدۇ، سۈتى ئىچىلىدۇ، گۆشى يېيىلىدۇ. اللە تائالانىڭ بەندىلىرىنى تۆگىگە قاراشقا بۇيرۇشىدىكى سەۋەپ شۇكى، ئەينى دەۋرىدە ئەرەبلەرنىڭ چارۋىلىرىنىڭ كۆپىنچىسى تۆگە ئىدى. قازى شۈرەيھ: يۈرۈڭلار! بىز چىقىپ ئاسماننىڭ قانداق قىلىپ ئېگىز كۆتۈرۈلگەنلىكىگە، تۆگىنىڭ قانداق يارىتىلغانلىقىغا قاراپ باقايلى! دەيتتى. يەنى اللە تائالانىڭ ئاسماننى قانداق قىلىپ شۇنچە ئېگىز كۆتۈرگەنلىكىگە قاراپ باقايلى. اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلار ئاسماننى قانداق (تۈۋرۈكسىز) بەرپا قىلغانلىقىمىزغا، ئۇنى (يۇلتۇزلار بىلەن) بېزىگەنلىكىمىزگە، ئۇنىڭدا ھېچقانداق يوچۇق يوقلۇقىغا قارىمامدۇ؟﴾[1].

---

[1] سۈرە قاف 6 ـ ئايەت.

www.munber.org

﴿تاغلار قانداق تۇرغۇزۇلدى﴾ يەنى تاغلارنىڭ قانداق تىكلەنگەنلىكىگە قاراشمامدۇ؟ زېمىن ئۈستىدىكى ئادەملەر بىلەن بىرگە تەۋرەپ كەتمەي مۇقىم تۇرسۇن دەپ تاغلار زېمىنغا مۇستەھكەم ھالەتتە بېكىتىلدى. الله تائالا يەنە ئۇ تاغلاردا ئىنسانلار ئۈچۈن پايدىلىق بولغان نۇرغۇنلىغان نەرسىلەرنى ۋە كان بايلىقلىرىنى ئورۇنلاشتۇردى.

﴿زېمىن قانداق يېيىتىلدى﴾ يەنى زېمىن قانداق قىلىپ مۇشۇنداق يېيىلغان؟ الله تائالا نادان، بىلىمسىز ئەرەبلەرگە ئۇلارنىڭ مىنىۋاتقان تۆگىسى، ئۈستىدىكى ئاسمان، كۆز ئالدىدىكى تاغ، ئاياغ ئاستىدىكى زېمىندىن ئىبارەت تۇرمۇشىدا دائىم مەۋجۇت بولۇپ تۇرغان بۇ نەرسىلەرنى سۆزلەش ئارقىلىق ئۇ نەرسىلەرنى ياراتقان زاتنىڭ شەكسىز بارلىقىغا ئىشارەت قىلغان. شۇنداقلا ئۇ زاتنىڭ ھەممىنى ياراتقان، ھەممىنى تەسەررۇپ قىلىپ تۇرىدىغان، ھەممىگە ئىگە بولغان، ئىبادەت قىلىش پەقەت ئۇنىڭغىلا خاس بولغان، ئۇلۇغ بىر زات ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈشنى مەقسەت قىلغان.

زامام ئىبنى سۆئلەبەنىڭ قىسسىسى توغرىسىدا

زامام پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن سوئال سورىغاندا، مانا مۇشۇنداق قەسەم ئىچكەن ئىدى. بۇنىڭ تەپسىلاتى مۇنداقتۇر. ئىمام ئەھمەد سابىتتىن ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: بىز پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن بىر نەرسە توغرۇلۇق سۇئال سوراشتىن چەكلەنگەن ئىدۇق. شۇڭا ئەقلى - ھۇشى جايىدا بولغان سەھرالىق ئەرەبلەرنىڭ كېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن سوئال سورىشىنى، شۇ ئارقىلىق بىزنىڭ ئۇلار سورىغان نەرسىلەرنى بىلىۋېلىشىمىزنى ئارزۇ قىلاتتۇق. بىر كۈنى بىر سەھرالىق ئەرەب كېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا: ئى مۇھەممەد! سېنىڭ بىر ئەلچىڭ بىز تەرەپكە كېلىپ، سېنىڭ «مېنى الله تائالا ئەۋەتتى» دېگەنلىكىڭنى يەتكۈزدى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ راست ئېيتىپتۇ» دېدى. سەھرالىق ئەرەب: ئۇنداقتا ئاسماننى كىم ياراتتى؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «الله» دېدى. سەھرالىق ئەرەب: زېمىننىچۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «الله» دېدى. سەھرالىق ئەرەب: ئۇنداقتا كىم بۇ تاغلارنى بۇنداق تىكلەپ، ئۇنىڭدا شۇنچە بايلىقلارنى قىلدى؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «الله» دېدى. سەھرالىق ئەرەب: ئاسمان بىلەن زېمىننى ياراتقان، تاغلارنى تىكلىگەن زاتنىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، سېنى الله تائالا پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتتىمۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەئە» دېدى. سەھرالىق ئەرەب: سېنىڭ ئەلچىڭ بىز بىر كېچە كۈندۈزدە بەش ۋاخ ناماز ئوقۇشىمىز كېرەك دەيدىغۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ راست ئېيتىپتۇ» دېدى. سەھرالىق ئەرەب: سېنى ئەۋەتكەن الله تائالانىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ساڭا بۇ ئىشلارنى الله تائالا بۇيرىغانمۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەئە» دېدى. سەھرالىق ئەرەب: سېنىڭ ئەلچىڭ بىزنىڭ ماللىرىمىزغا زاكات بېرىشىمىز كېرەكلىكىنى ئېيتتى دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «راست ئېيتىپتۇ» دېدى. سەھرالىق ئەرەب: سېنى ئەۋەتكەن الله تائالانىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ساڭا بۇنى الله تائالا بۇيرىغانمۇ؟ دەپ سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەئە» دېدى. سەھرالىق ئەرەب: سېنىڭ ئەلچىڭ يەنە بىزنىڭ ھەر يىلدا رامىزان ئېيىدا روزا تۇتۇشىمىز كېرەكلىكىنى ئېيتتى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەئە، ئۇ راست دەپتۇ» دېدى. سەھرالىق ئەرەب: ئۇنداقتا سېنى ئەۋەتكەن الله تائالانىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ساڭا بۇ ئىشنى الله تائالا بۇيرىدىمۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ھەئە» دېدى. سەھرالىق ئەرەب: سېنىڭ ئەلچىڭ بىزدىن كۈچى يەتكەن كىشىلەرنىڭ كەئبىگە بېرىپ ھەج قىلىشى كېرەكلىكىنى ئېيتتى، دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «راست دەپتۇ» دېدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ

www.munber.org

سەھرالىق ئەرەب: سېنى ھەق بىلەن ئەۋەتكەن الله تائالانىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇنىڭدىن قىلچە ئاشۇرۇۋەتمەيمەن ۋە قىلچە كېمەيتىۋەتمەيمەن، دېدى. بۇنى ئاڭلىغان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئۇ دېگەن سۆزىگە راست ئەمەل قىلسا، چوقۇم جەننەتكە كىرىدۇ» دېدى. بۇنى ئىمام بۇخارى، مۇسلىم قاتارلىقلارمۇ رىۋايەت قىلدى.

پەيغەمبەرنىڭ ۋەزىپىسىنىڭ پەقەتلا يەتكۈزۈشتىنلا ئىبارەت ئىكەنلىكى توغرىسىدا

﴿سەن (ئۇلارغا) ۋەز ـ نەسىھەت قىلغىن، سەن پەقەت (ئۇلارغا) ۋەز ـ نەسىھەت قىلغۇچىسەن﴾ يەنى ئى مۇھەممەد! سەن ئۇزەڭنىڭ ئەۋەتىلىشتىكى ۋەزىپەڭ بويىچە كىشىلەرنى ئاگاھلاندۇرغىن. الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿سېنىڭ مەسئۇلىيىتىڭ پەقەت تەبلىغ قىلىشتۇر. بىزنىڭ مەسئۇلىيىتىمىز ھېساب ئېلىشتۇر﴾[1] شۇڭا الله تائالا مۇنداق دېدى: ﴿**سەن ئۇلارغا مۇسەللەت (يەنى ئۇلارنى ئىمانغا مەجبۇرلىغۇچى) ئەمەسسەن**﴾ ئىبنى ئابباس، مۇجاھىد ۋە باشقىلار بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: سەن ئۇلارنىڭ دىللىرىدا ئىماننى زورلاپ بەرپا قىلغۇچى ئەمەسسەن دېگەنلىكتۇر، دېدى. ئىبنى زەيد بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى: سەن ئۇلارنى ئىمان ئېيتىشقا مەجبۇرلايدىغان كىشى ئەمەسسەن دېگەنلىكتۇر، دېدى.

ئىمام ئەھمەد جابىر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «مەن كىشىلەر بىلەن ھەتتاكى ئۇلار بىر الله دىن باشقا ھېچ ئىلاھنىڭ يوقلىقىغا گۇۋاھلىق بەرگەنگە قەدەر ئۇرۇش قىلىشقا بۇيرۇلدۇم. ئەگەر ئۇلار ناماز ئوقۇسا، زاكات بەرسە، ئۇلار قانلىرىنى ۋە ماللىرىنى مەندىن ساقلاپ قالىدۇ. پەقەت ئىسلامنىڭ ھەققى بىلەن ساقلاپ قالالمايدۇ ۋە ئۇلارنىڭ ھېسابلىرى الله غىدۇر»[2] دەپ، ئاندىن الله تائالانىڭ: ﴿**سەن (ئۇلارغا) ۋەز ـ نەسىھەت قىلغىن، سەن پەقەت (ئۇلارغا) ۋەز ـ نەسىھەت قىلغۇچىسەن. سەن ئۇلارغا مۇسەللەت (يەنى ئۇلارنى ئىمانغا مەجبۇرلىغۇچى) ئەمەسسەن**﴾ دېگەن ئايىتىنى ئوقۇدى. بۇ ھەدىسنى ئىمام مۇسلىم، تىرمىزى ۋە نەسەئى قاتارلىقلارمۇ شۇنداق رىۋايەت قىلغان. بۇ ھەدىس يەنە ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىملارنىڭ كىتابلىرىدىمۇ رىۋايەت قىلىنغان.

ھەقتىن يۈز ئۆرۈگەنلەرگە قىلىنغان تەھدىد توغرىسىدا

﴿**لېكىن كىمكى (ۋەز ـ نەسىھەتتىن) يۈز ئۆرۈپ (اللەنى) ئىنكار قىلىدىكەن.**﴾ يەنى ئىسلام دىنىنىڭ ئاساسلىرىنى ئۆز جايىدا ئادا قىلىشتىن يۈز ئۆرۈيدىكەن، دىلى ۋە تىلى بىلەن ھەقنى ئىنكار قىلىدىكەن. ﴿**اللە ئۇنى قاتتىق ئازابلايدۇ**﴾ بۇ ھەقتە الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿**(كاپىر قۇرئانغا) ئىشەنمىدى، ناماز ئوقۇمىدى. لېكىن ئۇ (قۇرئاننى) ئىنكار قىلدى ۋە (ئىماندىن) يۈز ئۆرۈدى**﴾[3] شۇڭا الله تائالا مۇنداق دېدى: ﴿**اللە ئۇنى قاتتىق ئازابلايدۇ**﴾.

﴿**ئۇلار (ئۆلگەندىن كېيىن) ھەقىقەتەن بىزنىڭ دەرگاھىمىزغا قايتىدۇ**﴾ يەنى ئۇلارنىڭ قايتىدىغان جايى بىزنىڭ دەرگاھىمىزدۇر. ﴿**ئاندىن ئۇلاردىن ھېساب ئېلىشقا بىز مەسئۇلمىز**﴾ يەنى ئۇلارنىڭ قىلغان

---

[1] سۈرە رەئد 40 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] يەنى ئىسلامدا قان تۆكۈشكە ئۇخشاش جىنايەت سادىر قىلغان بولسا، ئىسلامنىڭ ھەققى ـ ھۆرمىتى بىلەن ئۇنىڭغا بېرىلىدىغان جازا ئىجرا قىلىنىۋېرىدۇ.
[3] سۈرە قىيامەت 31 ـ 32 ـ ئايەتلەر.

www.munber.org

ئىشلىرىدىن، ئەمەل - ئىبادەتلىرىدىن ھېسابىنى بىز ئالىمىز. ئەگەر ئۇلارنىڭ ئىش، ئەمەل - ئىبادەتلىرى ياخشى بولسا مۇكاپات، يامان بولسا جازا بېرىمىز.

الله تائالاغا شۈكۈرلەر بولسۇن. شۇنىڭ بىلەن سۈرە غاشىيەنىڭ تەپسىرى تۈگىدى.

www.munber.org